

בימים ההם בשבוע הזה

פרשות שעשו היסטוריה

2000 < ב-28 בפברואר נפטר קריאל גרדוש, ניצול שואה שעלה מהונגריה, ונודע בשם העט דוש. דוש הוא "אביו מולידו" של שרוליק, ואחד הקריקטוריסטים הפוליטיים הפוריים ביותר בארץ שהיו לנו. דוש פירסם מאז שנת 1953, כמעט ללא הפסקה, קריקטורה יומית בעיתון "מעריב". מאז 1956 כיכב בה שרוליק. הקריקטורה של אידיאל הצבר הפכה לסמל גם אחרי שכובע הטמבל, מכנסי החאקי הקצרים והסנדלים התנ"כיים יצאו מהאופנה. כתב עליו העיתונאי שלום רוזנפלד: "...סמל חזותי שיעמוד בסתירה מוחצת לדמות הנלעגת והמתועבת שאימץ גבלס והפיץ ברבים... ומנגד, שרוליק... בכלוריתו המקורזלת, בעמידתו הבוטחת... עלם יהודי צעיר, ממזר חריף וזריז, עוקצני ולוחם. ניגוד מוחלט לישראל סבא' העייף והנרדף".

עוד השבוע:

1971 < הפגנה ראשונה של תנועת המחאה "הפנתרים השחורים". **1975 <** שמונה מחבלים חודרים לישראל דרך הים ומשתלטים על מלון "סבוי" בתל אביב, לוקחים עשרות בני ערובה ומתבצרים. חיילי סיירת מטכ"ל משחררים את בני הערובה, והמחבלים מפוצצים עצמם. שלושה חיילים נהרגים, ביניהם אל"מ עוזי יאירי. שבעה מחבלים נהרגים ואחד נלכד. **1979 <** ראש הממשלה מנחם בגין יוצא לביקור ממלכת במצרים, כחלק מההתקדמות לקראת הסכם השלום.

ליקטה: אילת אסקוזידו

פרשת השבוע למשפחה ויקהל שמות לה, א - לח, כ

האם זה הוגן שהנשים היו הראשונות להתנדב לתת למשכן, אך בבית הכנסת הן במקום נחות מזה של הגברים (חוץ מ"במניין המשתף" במזכרת בתיה, כמוכן)?

במסורת היהודית קיימת תפיסה כי יש ערך ללימוד תורה גם אם הוא נעשה "שלא לשמה". לדוגמה, אם אדם רוצה ללמוד תורה כי הוא רוצה להרוויח מכך כסף או כבוד, ולא מתוך אהבת תורה דווקא. הטענה היא כי מתוך לימוד "שלא לשמה" אולי יגיע "לימוד לשמה". זאת אומרת, אולי האדם שהתחיל ללמוד תורה מסיבות חיצוניות יתאהב בתורה ויגלה בה דברים הקרובים לליבו, ואז ימשיך ללמוד אותה מתוך אהבה.

שאלות למשפחה: האם יש לגייר לעם היהודי אנשים שלא רוצים באמת לחיות באורח חיים דתי, אך רוצים להצטרף לעם היהודי?

אולי תוך כדי לימוד התורה בתהליך הגיור ואחריו, הם יגלו את היופי שבמסורת היהודית והם יתאהבו במסורת ובדת. אולי יותר ישראלים לא-יהודים יתקרבו ליהדות אם רק יתנו להם לעשות זאת מתוך נדבת ליבם (כמו בפרשתנו) ולא מתוך כפייה (לחץ של בית דין לגיור, תקשורת ביקורתית והפגנות של חרדים). מה דעתכם?

בפחד שהגויים יגלו אותם ויענישו אותם. רבים מהאנוסים גם היו מתחננים רק בינם לבין עצמם, כפי שנהוג אצל היהודים. עם זאת, מדינת ישראל מתעקשת שהם יתגיירו מחדש מכיוון שהם טוענים שקשה לעקוב אחרי מידת יהדותם ואין די ברצון שהם מביעים להיות יהודים. המדינה מערימה קשיים על רבים מצאצאי האנוסים אשר רוצים לעלות לישראל.

שאלות למשפחה: אם הייתם צריכים לבחור לעזוב את ארצכם או להמיר את דתכם, במה הייתם בוחרים? האם היכולת לשמור על זיקה ליהדות במשך מאות שנים ראויה להערכה? האם מדינת ישראל צודקת בכך שהיא לא מכירה ביהדותם של האנוסים ודורשת מהם להתגייר?

באגדות, במדרשים ובגמרא מצוין שבפרשת ויקהל, דווקא הנשים הן אלו שהיו ראשונות לתרום. חלקן של הנשים בפרשה מוזכר פעמיים. מדרש אחד אפילו טוען כי על הגברים היה צורך להפעיל לחץ מוסרי כדי ש"יתנדבו" ואילו הנשים באו מרצון.

שאלות למשפחה: כשצריך לנקות את השולחן אחרי האוכל, מי מתנדב ראשון? הילדים, אבא או אימא? מה ההבדל בין התנדבות מרצון ל"התנדבות" שלא מרצון? האם מקומן של הנשים בבית הכנסת ובתפילה זהה לזה של הגברים?

אמונה, נדבה ונשים
לפי המסורת היהודית המשכן הוא המקום בו שוכן אלוהים. בפרשת ויקהל אנו קוראים את תוכנית בניית המשכן המופיעה גם בפרשות תרומה, תצווה וכי תישא. מעניין לראות כי המשכן נבנה מתרומות ולא מכסף או מדברים שנגבו בכוח. בפרשת כי תישא גבו חצי שקל כמס אשר היה חובה לשלם. לא כך בפרשה זו. כאן נקראים בני ישראל לתרום מרצונם החופשי לבניית המשכן: "מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבָּנָה לְבָבוֹ" (שמות כה, ב).

שאלה למשפחה: מדוע אלוהים רוצה שהמשכן יִבְנֶה מתרומות?

חלק מהפרשנים טוענים כי אלוהים רוצה שהמשכן יבנה מתרומות מכיוון שאמונה זה דבר שאדם מקבל על עצמו מבחירה ולא מכפייה. זו גם הסיבה שמי שרוצה להצטרף לעם היהודי חייב לעשות זאת מבחירה ולא מכפייה. בימי הביניים הכריחו יהודים בספרד להתנצר על ידי כך שהעמידו ברירה בידם: להתנצר או להיות מגורשים. חלק בחרו לעזוב את ספרד וחלק בחרו להמיר את דתם. מבין אלו שהמירו את דתם היו גם אנשים שהמשיכו להאמין בסתר בדת היהודית. קראו להם "אנוסים". עד היום חיים צאצאי האנוסים בספרד, וחלקם רוצים לעלות לישראל. חלק מהאנוסים נוהגים להדליק נרות מתחת לכיור, מכיוון שעד לא מזמן הם חיו

ביקורת בונה

יותר: בנוסף למרכזיותה של החשיבה הביקורתית כערך בחיי האדם, אני מבקש לטעון שהיא הייתה ערך מרכזי במחשבת הגוים מרכזיים ביהדות לאורך הדורות (כך שלא ניתן לטעון שהיא מנוגדת בתכלית ליהדות). ובכל זאת לא הצלחנו להנחיל את צורת המחשבה הזו, והיא אפילו נתפסת ככפירה וכערעור על הדת. "מה אתה מקשקש?" יטען הטוען, "הרי ידועה האמירה התלמודית שיש לשמוע לדברי חכמים אפילו אם הם אומרים על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל!" (אמירה של מדרש ספרי על פי הפסוק בספר דברים יז, יא: "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל").

מעניין שרק המדרש הזה זכור, ואילו הדעה של התלמוד הירושלמי נעלמה: "יכול יאמרו לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין תשמע להם? תלמוד לומר: ללכת ימין ושמאל - שיאמרו לך על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל" (הוריות א, א). כלומר, לפי התלמוד הירושלמי צריך לשמוע לחכמים רק אם הם עומדים בקריטריון של היגיון כלשהו - אחרת אין לשמוע להם!

מי שרוצה להתרשם יותר יכול לעיין בפירושו של ר' חיים מוולוז'ין למסכת אבות ("רוח חיים"), פרק א, משנה ד, או בדברי המהר"ל ב"נתיב התורה" פרק טו, וכן ב"מורה נבוכים" לרמב"ם, חלק א, פרק לא, ואף ב"אורות הקודש" לראי"ה קוק, ג, כו, וקצרה היריעה.

האם ילדינו יהיו אנשים שהאמת היא נר לרגליהם, השומעים דעת חכמים, אך בדבדבון בוחנים ובודקים אותה? האם אנחנו יכולים להיות אנשים כאלה?

אריאל ידין

והמערכת הדתית לא הצליחה להעביר. גם משום שראוי להכיר תודה על כך וגם משום שבעיניי זהו ערך חשוב לחינוך ילדינו; והלוואי שנצליח להנחיל אותו לדור הצעיר - חילונים ודתיים כאחד.

מדובר בספקנות, או חשיבה ביקורתית. האם זה ערך? אנמק מדוע אני חושב שכן. לא אתעכב על התועלת שבחשיבה הביקורתית. היסטורית, היא הניעה את כל התליכי החשיבה המדעיים והטכנולוגיים, בנוסף לרעיונות השוויון והחירות שצמחו מכך. חברת השפע שלנו, שלא נודע כמותה בהיסטוריה האנושית,

היא תוצאה של רעיונות אלה. אבל תועלת בלבד לא הופכת משהו לערך.

אני חושב שהדבר המהותי ביותר בחשיבה הביקורתית הוא היותה חיפוש אמיתי אחר האמת. חשיבה דוגמטית, קרי, קבלת דברי מורינו ורבותינו ללא עוררין או ביקורת, אינה דרישה וחקירה של האמת, אלא קבלת עבודתם של אחרים בעניין. אמנם יש חכמים וטובים שמהם ניתן וכדאי ללמוד, אבל מי שחפץ לרכוש הבנה אמיתית של הדברים חייב לברר אותם לעצמו בצורה רצינית. אני לא חושב שאפשר להבין מושגים ורעיונות בלי לעמול עליהם. בנוסף לכך, בכל דור יש התקדמות חדשה, שנבנית על ההתקדמות של הדורות הקודמים. ההסתפקות ברעיונותיהם של קודמינו בעצם מקפיאה את החשיבה.

מה שהופך את העניין לאבסורדי עוד

סבי, שיום הזיכרון שלו חל השבוע, היה אומר: "התורה היא סוציאליזם". ועל כך יתפלא הקורא, מה לערך החילוני במובהק הזה, ולתורה?

רבות דובר על משל העגלה המלאה והריקה. בקהילתנו רווחת התפיסה שמשל זה הוא שטויות, ושתי העגלות מלאות (לפחות ברמה ההצהרתית-הכרתית). מצד שני, אני שומע הרבה פעמים את האמירה שאין באמת ערכים "חילוניים" - אם ערך הוא בעל משמעות, הרי שגם הדתיים מעוניינים בו. האם

החילוניות הינה רק הגדרה על דרך השלילה?

בשש מאות המילים שהקצו לי לא אכנס לעומק בנושא, אבל אני מעוניין לגעת בו מעט. אני מסכים שערכים אינם נחלתם הבלעדית של קבוצת זהות או מגזר אחד בציבור. גם דתיים מעוניינים בחברה דמוקרטית, בחירות בסיסית, בסולידריות חברתית, בזכויות יסוד. אבל, וזה אבל גדול, בכל אלפי השנים מהמקרא וחזונות הנביאים ועד היום, לא הצליחה הדת הממוסדת להעלות על סדר היום האנושי כמה ערכים בסיסיים מאוד וחשובים מאוד, למרות שערכים אלה היו מהותיים לדת ולחלק ממוביליה. האנושות חבה לתנועה החילונית חוב גדול על חלק מהמתנות שהיא הביאה לעולם.

אני רוצה להתמקד בערך אחד מתוך רשימה ארוכה, שהנחילה לנו החילוניות,

"אשת חיל מי ימצא"

מדובר באותו עניין - נתינת תכשיטים - על ידי נדיבותו במעשה המשכן הוכיחו הנשים כי לא יהירות וגנדר עמדו לנגד עיניהן אלא קביעת גבול מוסרי ואמוני המגדיר מתי ראוי לתת ומתי לא ראוי לתת.

על פי "מענינה של תורה" כאשר היו בני ישראל מגיעים לכלל ייאוש ונשקפה סכנה לעצם קיומו של עם ישראל, הנשים עודדו, ניחמו, התעקשו, ליבו את האמונה וחזקו

עמד לזכותן. הנשים מתגלות כנשות חיל אמיתיות המוכנות לתרום ולנדב למשכן לא רק בכסף מזומן אלא גם בתכשיטים, בזהב ובמלאכת כפיים של ממש. בפסוק ח בפרק לח אף מתוארות הנשים התורמות כצובאות על פתח אוהל מועד. נדיבותן במקרה זה עומדת בסתירה גמורה להתנהגותן בפרשת חטא העגל, שבה סירבו לתרום את תכשיטי הזהב שלהן להכנת עגל הזהב. אף על פי שלכאורה

פרשת ויקהל עוסקת בבניין המשכן, אך בתוך כלל המידות והתיאורים של המִפְרָט הטכני מוסתרת לה מחמאה והכרה בכוח ובמשמעות האישה בבניית החברה והקהילה. "ויבאו האֲנָשִׁים על הַנָּשִׁים, כָּל נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וְנָזָם וְטַבַּעַת וְכוּמָז, כָּל כְּלֵי זָהָב, וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֶת זָהָב לָהּ" (שמות לה, כב). מלמד המדרש: "ויבאו האֲנָשִׁים על הַנָּשִׁים, כָּל נְדִיב לֵב", שהיו הנשים מקדימות לאנשים, ומעשה זה

כספן בחינוך ובבניית שירותים קהילתיים הרבה יותר מגברים, שמקימים עסקים. כמו כן, אישה שהצליחה מהווה מודל לחיקוי, מעמדה משתפר, היא מעניקה מקומות עבודה לנשים נוספות ומאפשרת לבנותיה ללמוד. ארגונים אלו מזמינים נשים מהמערב לאמץ עסק בסכום פשוט ולחונך וללוות נשים באפריקה ובאסיה. מידע על ארגונים אלו גודש את הרשת.

שכרן של הנשים על גבורתן ואמונתן ניתן להן בראשי חודשים, שבהם הן אינן כפופות לאיש או לטרדות החיים, ויום זה נועד להן בלבד לבצע ולחוות רק את האהוב והרצוי על ידן. כמאמר חז"ל (סוטה ד ע"ב), הנשים לא רצו ולא הסכימו לתת תכשיטין לעגל, לכן שכרן בא בראשי חדשים שהן משמרות יותר, וזאת כתיקון לחסרון הלבנה (אור חדש). מי מאיתנו הנשים בעידן זה של שוויוניות יכולה להעיד על עצמה שיש לה יום בחודש שבו היא אדונית על זמנה ולא רתומה למרוץ החיים וטרדותיהם? אולי כדאי לנו ללמוד ולהכיר בכוחנו ולקבל את שכרנו במעט זמן אישי, שבו אנו לא אימהות, לא עובדות, לא בנות ולא שאר התארים שאנו נושאות על גבנו.

אילנה כרסנתי

הבסיס, דואגות שהוא יהיה יציב ולא ייפול, ורק אחר כך הגברים באים ובונים מעל. אם האישה לא תדאג לכך שבסיס הבית יהיה יציב דיו, סופו של הבית ליפול. רינה רוזנברג רואה בציוויים "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ וְלְשִׁנְיֹתָם לְכִנְיֹהוּ" בסיסו של המשפחה עם. המשקפת את ערכי החברה ומעבירה אותם לדור הבא ומעצבת את אופיה העתידי של החברה.

כל זה טוב ויפה, אך מה הרלוונטיות של פרשה זו לחיינו כיום, בעת שוויון בין המינים, בעידן בו נשים וגברים חולקים ביניהם תפקידים, ולכאורה גבולות המגדר מיטשטשים?

ההכרה בעוצמה הנשית בבניין קהילה וחברה מתקיימת גם היום. קיימים ארגונים רבים המעצימים נשים בחברות נחשלות ועניות מתוך התפיסה וההוכחה בשטח כי נשים המקימות עסקים משקיעות את

את הקהילה. כשהגברים בחטא המרגלים אמרו "נִתְּנָה רֵאשׁ וְנִשְׁוָה מִצְרַיִמָּה" (במדבר יד, קראו בנות צלופחד לעומתם: בשם כל הנשים: "תִּתֶּנָּה לָנוּ אֶחָדָה בְּתוֹךְ אָחֵי אֲבִינוּ", כלומר, דרשו נחלה, לא הסכימו לוותר על חלקן בארץ והפגינו דבקות במטרה שנראתה מסוכנת ומופרכת והפכו אותה לממשית וגשמית. ("אבני אזל" לוקט מ"מַעֲיָנָה של תורה").

כתוב במשלי "חֲכָמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בֵּיתָה, וְאֵלֶּת בְּיָדֶיהָ תִּהְרָסֶנּוּ" (שם יד, א). וזהו בעצם כוחן של הנשים, שיש בכוחן לבנות ביתן, ולגרום לו להתרומם ברוחניות, או לגרום במו ידיהן להרס הבית. ואמרו חז"ל: "בית יעקב" אלו הנשים. "בני ישראל" אלו הגברים. הפנייה היא קודם לנשים ואחר כך לגברים. הנשים מובילות, מקימות את הבית, שמת בו את הרוח, ואז הגברים באים אחריהן. הן מעמידות ויוצקות את

נדיבות הנשים במעשה המשכן הוכיחה כי עמדה לנגד עיניהן קביעת גבול מוסרי ואמוני המגדיר מתי ראוי לתת ומתי לא ראוי לתת. ההכרה בעוצמה הנשית בבניין קהילה וחברה מתקיימת גם היום.

ברכות לנטליה ואיתן זליגר להולדת בתם אלה

מעונינים לשמוע יותר על הקהילה?
אפרת שפירא-רוזנברג
054-6101115 (לא בשבת)
שרי דרוך 052-3056482

מדרש ויקהל

אמר רבי טביומי: בשעה שהגיע זמנו של יעקב אבינו ליפטר מן העולם קרא לבניו. אמר להם: היו יודעין שהקב"ה עתיד לומר לבניכם לעשות משכן, אלא יהיו כל צרכיו מוכנים בידיכם, שנאמר (בראשית מח): "וְהָיָה אֱלֹהִים עִמָּכֶם". וכי תעלה על דעתך כשהיה יעקב אבינו חי לא היה הקב"ה עם בניו? אלא כך אמר להם: עתיד הוא לומר לכם "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ", והוא יורד ומשךה שכינתו בתוכם, שנאמר, "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם" [שמות כה, ח].

ויש מהם שהתקינו עצמנו לדברים ויש מהן ששכחו, וכשבא משה ועשו המשכן יש מהם שהביאו מעצמן ויש מהם שלא הביאו אלא ממה שהיה מונח בידו, שכן הוא אומר: "כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא אֵתוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן" [שמות לה, כג], ואומר: "כָּל אֲשֶׁר נִמְצָא אֵתוֹ עֵצֵי שִׁטִּים" [שם לה, כד] [שמות רבה לג, ח]

איזה פספוס! כמאתיים וחמישים שנה לפני יציאת מצרים כבר הונחו בני ישראל לאסוף חומרים לבניית המשכן. והינה הרבה אנשים לא עשו זאת ונזכרו לאלתר פיתרון ברגע האחרון. וכשבא הרגע ההיסטורי, זה של ההתלכדות סביב העשייה הגדולה, נאלצים כולם להסתדר עם מה שמצוי תחת ידם באותו רגע. איך ייתכן?! אני, אם הייתי במקומם, הייתי רציני יותר ומתארגן בזמן, כמוכן. לפחות זאת המחשבה הראשונה שעלתה בראשי. האומנם? מדרש זה מתאר בצורה ציורית מאוד תופעה פסיכולוגית ידועה בשם דחיינות. בשפות לטיניות זה מצלצל אפילו יותר מרשים: קוראים לזה Procrastination. זוהי הנטייה לדחות את הדברים שהתחייבנו לעשות, חשובים ככל שיהיו, לרגע האחרון. הסיבות לתופעה שכיחה זו לא לגמרי ברורות, אבל כל אחד כנראה פוגש אותה בחיי היומיום, כולל אלה שהתחייבו לכתוב מאמר...

בן לנדאו

מחשבות בעקבות חלוקת הסידור לכיתות א'

מתי אדם מתפלל לאלוהים? מתי הוא מתפלל לאלוהים מיוזמתו? מתי חילוני יישא תפילה לבורא עולם? האם יש נסיבות בהן גם אדם לא מאמין בכל זאת יפנה לה'?

בוודאי - ברגעים קשים, מתוך מצוקה, בעת חולי של אדם קרוב, בשעת פחד מהעתיד לבוא וכיוצא בזה. תמיד תהיה זו תפילה-בקשה. בקשה לעזרה. ואם כבר יצא אדם בתפילה ספונטאנית של אמירת תודה - יהיה זה לאחר שסכנה גדולה או שעת משבר חלפו. האם יכול לקרות שאדם "יתפלל תודה" על התרחשויות היום-יום מיוזמתו? לא, זה יכול להתקיים רק דרך למידה וחינוך ממש כפי שכל הורה מחנך את ילדו לאומר תודה לו ולאחרים שמיטיבים עימו. בשביל זה צריך ספר מיוחד כדי שנלמד כיצד ולא נשכח להודות. לדתיים יש את הסידור וחובת תפילות (וברכות). מהיום גם לבתי החילוניות יש את הסידור - אך ללא חובת "שימוש". ומניסיון אחותה הגדולה - הוא יונח על המדף ויישאר שם סגור. כיצד אנחנו החילונים מחנכים את ילדנו להודות על ולהעריך את היום-יומי ולא לקבלו כמובן מאליו? נקודה למחשבה.

רוטל הרשקוביץ-שני

ביום שישי שעבר התקיימה מסיבת הסידור בכיתות א'. שחר כבר כמה שבועות נרגש וגם אנחנו נדבקנו בהתרגשות שלו. מצא חן בעינינו שהטקס היה צנוע ושיווני, ושבמוקד הטקס עמדו הילדים ולא ההורים. הטקס שיקף יפה את משמעויות הסידור עבור הילדים בכמה מימדים:

(1) מימד המחויבות-תרבות: הסידור כרוך במחויבות לפרקטיקה של תפילה לילדים הדתיים, ואילו עבור הילדים החילונים הוא משקף תרבות, מסורת והיסטוריה של עם ישראל.

(2) מימד הכלל-פרט: מצד אחד היותם חלק מהכלל ומהציבור המתפלל, אולם עם אפשרות להביע רגש אישי ותפילה אישית.

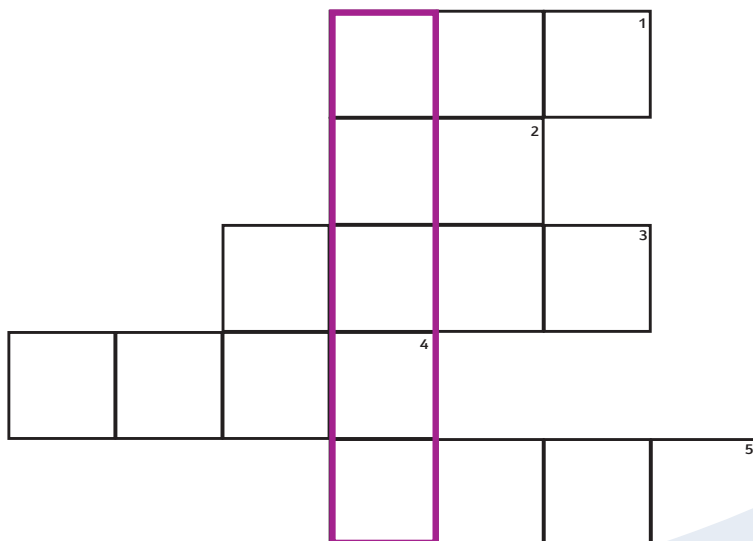
(3) מימד המסורת-חידוש: נוסחו של הסידור קבוע מראש ומשקף התגבשות של נוסח התפילה במשך אלפי שנים, וכל ילד הוא חוליה בשרשרת הדורות. עם זאת יש אפשרות לשינויים ותוספות בעלי אופי אישי, המשקפים את רלוונטיות התפילה כאן ועכשיו.

כבר בסיום הטקס ביקש שחר שניקח את הסידור לתפילות שבת בבית הכנסת. הסידור ילווה אותו בתפילותיו בשנים הבאות בימי חול ושבת.

שלומית ואריאל סלע

משחקשת - תשבץ

1. מתכת יקרה
2. מספק חמצן, צל וחומר בניה.
3. צבע השמים וגדילי הציצית
4. צבע היין והדם
5. בית ארעי שבונים בטבע.

אם מילאתם נכון את התשבץ תקבלו במסגרת המודגשת את שם האומן שבנה ועיטר את המשכן, ושמו של בית ספר גבוה לאומנויות בירושלים.

אילנה כרסנתי